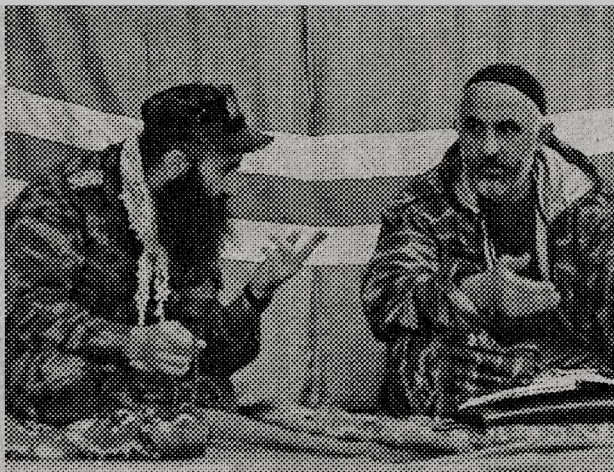

„Kdo myslí na
následky, nebude
hrdinou.“

Wojciech Jagielski

Kamenné věže

absynt
prokletí/reportéři

~~absynt~~

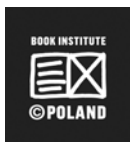
Wojciech
Jagielski
Kamenné
věže

Přeložila Petruška Šustrová

Prokletí reportéři
Absynt 2022

Michalovi

Copyright © Wojciech Jagielski
Cover art © Pavlína Morháčová
Translation © Petruška Šustrová
ISBN 978-80-8203-364-2

Léto

Nízko nad zeleným údolím ještě ležela hustá studená mlha, bledé slunce se teprve pomalu zvedalo nad hory a probouzelo k životu vesničku Šodroda, skrytou mezi úbočími Kavkazu.

Ženy končily dojení krav. Rozcuchané děti pobíhaly uličkami a vymýšlely si, na co si budou nový den hrát. Obvyklou ranní ospalost přetrhlo, když se náhle objevili pastevcí – udýchaní se přihnali z horské louky a navzájem se překřikovali, že se průsmykem k vesnici blíží partyzáni.

Ti šli s puškami a bedničkami munice a poháněli naložené osly. Nijak se nekryli, jako by se vůbec neobávali srážky s vojáky, kteří hlídali hranice. V poledne už byli ve vsi. Nikdo je nezastavoval, vstoupili bez jediného výstřelu. Místní policisté, kteří celou noc silným vínem oslavovali narozeniny jednoho kolegy, při zprávě o přicházejícím oddíle naházeli pušky do kufrů a jejich auta se skřípěním pneumatik zamířila k nejbližšímu městečku.

Krom starců ve vesnici skoro žádní muži nebyli. Jako vždycky v této roční době – vrcholilo žhavé léto – odcházeli do Ruska, aby na stavbách a při žních vydělali na přežití dalšího studeného a chudého podzimu a další mrazivé zimy v horách.

Partyzáni byli přátelští. Svolali lidi na návěs a oznámili jim, že sestoupili z hor, aby je osvobodili. Velitel mluvil o nespravedlnosti, o zlodějství úředníků a také o Všemohoucím, který vesničanům vynahradí křivdy a pokoření.

„Jménem Všemohoucího prohlašuji vesnici za svobodnou a nezávislou na hlavním městě, jež zapomnělo na Boha!“

Vousatý velitel také slíbil, že partyzáni lidem nic špatného neudělají. Dokonce svým vojákům zakázal ve vesnických sadech trhat jablka.

„Přijďte se k nám a žijte podle přikázání Nejvyššího,“ vyzýval obyvatelé Šodrody. „Můžete však odejít, pokud se bojíte vrtulníků, které se tu určitě objeví, jakmile se zpráva o nás roznese. Anebo jestli ještě nejste připraveni žít tak, jak přikázal Pán.“

Vypadal zklamaně, když se za hodinu ospalí vesničané vydali na cestu a opustili vesnici, nad níž vlála osamělá zelená vlajka, kterou partyzáni vyvěsili na minaretu mešity.

Téhož dne vousatí partyzáni vstoupili i do jiných vesnic, roztroušených po zelených úbočích Kavkazu, který tu rozdělovala hranice oddělující mírumilovný Dagestán od vzbouřeného Čečenska. Objevili se v Rachatě, Tandu, Ašinu, Ansaltě, Agvali, Galatli, Šauri a v Andi, jakož i v tuctu aulů v botlišském a cumadském okrese na dagestánské straně hranic.

Obyvatelé vesnic ve vousatých partyzánech poznali Čečence. Odlišovali se nejen tím, jak mluvili, ale i chováním, jež bylo v těch končinách nevídané. Čečenci se vždycky povyšovali nad ostatní, ale jejich pýcha začala být přímo nesnesitelná od léta 1996, kdy po téměř dvouleté válce zadrželi a přiměli k ústupu mnohonásobně početnější a silnější ruskou armádu. To se žádnému z kavkazských národů nepodařilo. O roztržku s Ruskem se už dávno nikdo ani nepokoušel. Od vítězství nad Ruskem se Čečenci nejen povyšovali nad ostatní, jako dosud nikdy, ale uzurpovali si právo sousedy poučovat a plést se do jejich záležitostí.

Dagestán pohrdlivě označovali jako Zemi nevěřících, Dár al-Kufr, přestože sami v proroka uvěřili více než tisíc let po dagestánských horalech. Předtím se po staletí klaněli posvátným horám a hájům, a dokonce i Bohu křesťanů, zatímco ulamové a šejkové z Dagestánu v otázkách zbožnosti

a vědomostí úspěšně soutěžili o prvenství se svatými muži z Káhiry, Bagdádu a Istanbulu. Z Dagestánu rovněž pocházeli slavní kavkazští imámové v čele se Šamilem, kteří bojovali nejen za svobodu, ale i za Boží království. Z Dagestánu také pocházejí až tři čtvrtiny kavkazských poutníků, kteří každoročně vyrážejí na *hadždž*, pouť do Prorokova působiště, Mekky. Ovšem Čečenci, kteří nejen přijali víru pozdě, ale navíc od samozvaného šejka Mansúra, si s horlivostí neofytů pro svůj kraj přisvojili název Země víry, Dár al-Islám.

Od té doby, co se nepoddali Rusům, se nejen stavěli ostatním za vzor, ale podněcovali blízké i vzdálenější sousedy ke společné vzpouře proti Rusku. Stačilo, aby se doslechli, že se někdo v Kabardsku-Balkarsku či Karačajsku-Čerkesku zmínil o nezávislosti, a už vysílali posly, aby navázali vztahy, poskytovali podporu a přesvědčovali o myšlence vytvoření jednotného státu kavkazských horalů.

Dagestánským horalům místo toho povýšeně vysvětlili, že Dagestán a Čečensko je jedno a totéž. Dagestánci i Čečenci by tedy měli co nejdřív ze své země vyhnat ruské vojáky, úředníky a celníky, aby mohli začít svobodně žít a dýchat z plných plic.

Obyvatelé Šodrody, kterou obsadili vousatí partyzáni, Čečence skutečně pokládali za své. Hranice dělily jejich vesnice, pastviny a napajedla jen na mapě. Bydleli na hranicích, po jedné straně dagestánský Botlich, po druhé čečenský Veděno. Když z plechového amplionu připevněného drátem na věžičce mešity v Šodrodě vesnický muezzin chraptivě vyzýval k modlitbě, byl jeho hlas slyšet i v čečenských aulech na druhé straně údolí.

Znali se, navštěvovali se, obchodovali spolu na bazarech, zvali se na svatby a na pohřby a stávalo se, byť zřídka, že své dcery vdávali za syny svých sousedů. Když Čečenci bojovali v horách proti Rusům, poskytli jejich manželkám a dětem útočiště dagestánské horalé. Živili je, opatrovali,

aniž by počítali dny své pohostinnosti nebo žádali o zaplacení. Mnoho obyvatel Dagestánu, hlavně místních Čečenců, se přihlásilo k partyzánům, aby jim pomohli ve válce proti Rusům.

Nečekali vděčnost. Poskytnout útočiště je na Kavkaze povinností stejně posvátnou jako nezbytnost péče o dobré jméno nebo krevní msty, předávané z generace na generaci jako jediný způsob, jak vyrovnat křivdu nebo smýt hanbu.

Nenadáli se však, že se Čečenci, aniž by poděkovali za pohostinnost, začnou v jejich vesnicích zabydlovat, že jim vtrhnou domů s puškami v rukou.

„Co tady hledáte?“ ptali se starci z dagestánských vesnic a pokoušeli se zastavit partyzány přicházející dolů z hor. „Nic pro vás.“

„Celá země patří Nejvyššímu,“ zamumlal vousatý velitel, když odstrkoval šedovouse starce, kteří mu stáli v cestě. „Jsme služebníci Všemohoucího a můžeme chodit, kam chceme, nemusíme se nikoho ptát na souhlas.“

Mezi partyzány bylo také mnoho Dagestánců.

Přítomnost místních mužů v partyzánských oddílech natolik povzbuzovala jejich velitele, že když násilně napadali dagestánské vesničany, chovali se, jako by jim prokazovali laskavost. Vůbec nečekali nepřátelství, ba ani výčitky. Působili dojmem, že jsou si jisti sami sebou, svou věcí a vítězstvím. K Dagestáncům, kteří s nimi přišli zpoza hor, se chovali jako nadřízení k podřízeným, a ne jako hosté k hostitelům, kteří jsou ochotni jim snést modré z nebe.

Obyvatelům Šodrody, Tanda a Ansalty rychle došlo, že vousáci, v nichž poznávali své krajany a sousedy, jsou stejní vzbouřenci jako ti, kteří před půl rokem museli z Dagestánu utíkat před hněvem místních úřadů. Úředníci z hlavního města Machačkaly je označovali za nebezpečné zločince a tvrdili, že náboženství, jež vyznávají, je podvrtné a špatné. Vzbouřenci, kteří skutečně volali po svržení zkorumpované

a – jak říkali – bezbožné vlády, našli záchranu v sousedním Čečensku, kam jich uprchlo téměř tisíc.

Usadili se v městečku Urus-Martan, známém po celém Kavkaze jako vzpurná tvrz muslimských fanatiků a blouznivců, samozvanců a psanců. Neuznávali ničí moc a snili o novém chalífátu, který se jedněm jevil jako skutečně spravedlivý stát, zatímco druhým jako oáza anarchie. Do Urus-Martanu se sjížděli kavkazští rebelanti všeho druhu, dokonce i arabští bojovníci putující po světě a hledající vstupenku do ráje – mučednickou smrt ve svaté válce.

Urus-Martan byl po celém Kavkaze také smutně proslulým hlavním tržištěm s otroky unášenými pro výkupné vojenskými gangy, jejichž vůdci tu rovněž měli sídla a vojenské základny. Urus-Martan se vymykal veškeré kontrole – včetně kontroly čečenského prezidenta, kterého zde neuznávali – a nikdo pořádně nevěděl, co se tam opravdu děje.

Když se ukázalo, že vzbouřenci našli útočiště v čečenském Urus-Martanu, nařídili dagestánští představitelé posílit stanoviště na hranicích s Čečenskem. Dobře si pamatovali, že útěk z Dagestánu přirovnávali psanci k Mohamedovu útěku z Mekky, a předpovídali, že se navrátí stejně triumfálně jako Prorok.

A teď se vraceli ve víře, že se o nich dozvědí a budou jim tleskat aspoň obyvatelé nuzných pohraničních vesnic, na něž dávno zapomněli úředníci z daleké Machačkaly, zcela zaneprázdnění hromaděním vlastních statků. Povstalci doufali, že se jim s pomocí zkušených čečenských válečníků podaří vyhnat ruské vojáky hlídající hranice a na osvobozeném území vyhlásit nezávislou horskou republiku pravověrných. Ta se pak měla spojit s Čečenskem a také dalšími oázami svobody a Božího zákona vznikajícími v Dagestánu a stát se zárodkem kavkazského chalífátu.

Třetí den se čečenští a dagestánští vůdci vzpoury sešli ve vesnici Ansalta, obsazené bez boje. Po krátké poradě si

zvolili povstalecké vedení. Vstoupili do něj představitelé padesáti vesnic ztracených v soutěskách, v nichž se bez revolucí a ozbrojených povstání vládlo podle zákonů Koránu. Z některých vesnic byli vyhnáni policisté a úředníci poslaní z hlavního města, z jiných sami uprchli před bídou a beznadějí – podobně jako učitelé, lékaři a agronomové.

Mnozí z vůdců povstání – mullové, novináři a básníci – měli za sebou dlouholetý pobyt ve vězeňských a trestanec-
ských koloniích na daleké Sibiři. Vězení a vyhnanství byly tresty za zdánlivě marný boj za svobodu Kavkazu podmaněného Rusy a za islám, který zakazovali. V čele povstalecké rady stanul Bagautdin Mohamedov z Kizljaru, který se okamžitě prohlásil za šejka. Jeho vezírem se stal Siradžuddin Ramazanov, kavkazský Avar z Gunibu. Povstalci oznámili vznik nezávislé horské muslimské republiky a vyhlásili Rusku svatou válku. Zvolili si také emíra, aby je vedl k vítězství. Bez jediného hlasu odporu či alespoň zaváhání se jím stal čečenský velitel, který velel povstaleckému tažení z Čečenska až k dagestánským hranicím a za války s Rusy se tak proslavil, že ho za hrdinu považovali nejen v Čečensku, ale i na celém Kavkaze. Jmenoval se Šamil Basajev.

Hned dalšího dne přiletěla ruská letadla a svrhla na Ansaltu bomby. Na Kavkaze vypukla nová válka, po které měla přijít válka ještě větší a ještě strašnější než všechny dosavadní.

Vrtulníky se ztěžka, se sténáním vznesly ze země. Šedo zelené, s rudými hvězdami na pancéřovaném trupu, zápolily s ostrým, průzračným ranním vzduchem jako plavec, který zoufale bojuje, aby se neutopil.

Z městečka Botlich, položeného na vysokém úbočí, bylo už zdaleka vidět, jak letí úzkým údolím, kudy tekla říčka, s nosy skloněnými nízko k zemi, jako by se dívaly na plynoucí proud nebo se snažily zahlédnout něco mezi balvany.

Výš nad řeku se vrtulníky vznášely až u úpatí hory, kde se údolí stáčelo, aby se vyhnula vysokému kopci s městečkem přilepeným na úbočí. Zdvihly se prudce, jako by na poslední chvíli spatřily skálu, o kterou by se mohly rozbít.

S hlasitým sténáním a námahou se zdvíhaly výš a výš, pomalu stoupaly z propasti na úroveň botlišského tržiště, až nakonec nehybně visely nad městem. Tam se srovnaly do šiku, jako by se radily, a po chvíli dravě zaútočily na horu tvořící protější stranu údolí. Místní vesničané jí říkali Oslí ucho. Na jejích svazích a také na sousední Lysé hoře a ve vesnici Tando, ležící mezi oběma horami, se skrývali partyzáni z Čečenska, kteří chtěli v poklidném Botlichu vyvolat ozbrojené povstání.

Prvního dne došli až k okraji městečka a přesně mířenými střelami z granátometů zničili několik ruských vrtulníků na přistávací ploše vytesané ve skalách pod městem. Získat místní Avary k boji se jim však nepodařilo. Ba co víc, místní horalé příchozím nejen nevyhověli, ale obrátili se proti nim. Vesničané z aulu Godoberi, vyzbrojení starými loveckými puškami na vlky a medvědy, nejprve do své vesnice partyzány nepustili a pak odráželi jejich útoky, přičemž na útočníky sesouvali kamenné laviny. Partyzáni, kteří narazili na nečekaný odpor, se zakopali v horských úkrytech, poschovávali se v jeskyních a v lesích pokrývajících svahy. Rozdělení do několikačlenných skupin bránili jen obsazené vrcholy, průsmyky a auly. Čekali na posily a na rozkazy z Čečenska.

Přes den, kdy na ně letadla a vrtulníky shazovaly bomby a odpalovaly rakety, se partyzáni ukrývali v bezpečných jeskyních. Vycházeli z nich, až když po náletech zavládlo ticho a Rusové do hor poslali pěchotu. Z vrcholů holých skal partyzáni na namáhavě šplhající vojáky stříleli jako na vesnické střelnici.

Poté, co bylo několik jejich útoků krvavě odraženo, to Rusové vzdali. Pak už bylo výstřely z pušek slyšet jen vzácně,

partyzáni jimi vítali přilétající vrtulníky. Ještě vzácnější byly boje na horských úbočích. Válku proti partyzánům vedly těžké obrněné vrtulníky, které celý den, od ranního svítání do teplého pozdního soumraku, dorážely na partyzánské skrýše a ničily vesnice, které partyzáni obsadili. Systematicky, den za dnem, dům po domě.

V horách kolem Botlichu se rozléhaly vzdálené, tupé výbuchy. Bílé sloupy kouře, stoupající z šedavých skal a zelených lesů, vyznačovaly místa, kam dopadly rakety a bomby. Když nálety sílily, zahalil šedivý kouř svahy a štítily hor jako mlha. Bombardování se zastavovalo jen v poledne, kolem oběda, kdy bylo největší vedro.

Městečko bylo tiché jako pěna. Zdálo se, že obyvatelé zadržují dech a pozorně naslouchají vzdáleným výbuchům, aby z nich věštili budoucnost.

Na kamenném tržišti seděli na malé lavičce příkrčné vousatí starci v kožešinových čepicích. Přihlíželi té válečné podívané v horách beze slov, takřka bez hnutí. Od rána do večera vysedávali na tržišti, byli jako řídké stromy, stejně staré jako oni, jejichž stín je chránil před sluncem. Připomínali veterány, pozvané za zásluhy na bezplatné představení. S poctami přivedení na jeviště a ponechání sami sobě sledovali stále se opakující představení, jehož děj ani poselství nechápali.

Ten dojem byl tím silnější, že celé městečko připomínalo amfiteátr vytesaný ve strmé skále. Hledištěm byly horské stěny obklopující Botlich, do jejichž štěrbin a puklin se tiskly řady kamenných domů. Při hledání opory a rovnováhy se mačkaly, tlačily a hromadily jeden na druhý. Střechy domů stojících níže na svahu sloužily jako dvorky obydlí postavených výš a sousedící domky se opíraly o společné kamenné zdi. V tom vášnivém přetlačování a v boji o prostor takřka nezbývalo místo pro úzké křivolaké uličky vedoucí od domů

v horních řadách na tržiště, k němuž byla přilepená nevelká mešita. To bylo centrum, to nejdůležitější, svaté místo, vyhrazené pro starce, kteří celé dny přihlíželi, jak letadla a vrtulníky křížují tmavě modré, slunečné nebe a plaší jestřáby a orly.

Děti trávil dny na střechách a v korunách stromů, odkud byl lepší výhled na oblohu, kterou si přivlastnila letadla a vrtulníky, na panoráma hor a na válku, jež se v dálce vedla. Nejvíc obsypané byly střechy a stromy na kraji městečka těsně nad propastí, z níž vzlétaly vrtulníky. Když člověk stál nad útesem, mohl se zblízka podívat do obličeje pilotům, kteří se se svými stroji vznášeli na úroveň Botlichu. Každou vrtuli vynořující se z hloubi horské úžlabiny vítalo pištění nadšených dětí.

Ženy válku sledovaly z domova či spíš při práci u studny a v kuchyni letnými, znepokojenými pohledy. Obtížně se zvedaly od vaniček a kouřících hrnců, stínily si oči před sluncem a dívaly se na oblohu.

Od rána do soumraku, ohlašovaného muezzinem, jehož kvílivý hlas svolával věřící z vesnické mešity k večerní modlitbě, bylo celé městečko, a s ním i my, příjíždějící novináři, nehybné – jen pozorovalo vrtulníky a naslouchalo tlumeným vzdáleným výbuchům.

Nic jiného se nedalo dělat.

Nic se nedělo.

Z našeho amfiteátru totiž nebylo vidět na jeviště, na němž se představení odehrávalo. Bránila tomu veliká zelená hora. Slyšeli jsme zvuky bojů, viděli jsme sloupy dýmu, zdvihající se nad vrchol hory, a vrtulníky i letouny, které za ním mizely.

Tři přiletěly, tři vyletěly, prásk, kouř, pauza. A znovu. Přiletěly dva a po nich další dva. Výbuch, kouř a vrčení motorů vracejících se strojů.

Seděli jsme jako diváci před oponou, kterou někdo zapomněl zvednout, ačkoli představení už začalo. Herci

přicházeli na scénu a odcházeli z ní, ale my jsme nevěděli, co se na ní děje. Slyšeli jsme zvuky dramatu, odehrávajícího se za oponou, ale jeho děj a průběh jsme si mohli jen domýšlet.

Nedalo se ani nikam jít. Armáda už stačila uzavřít silnice, které vedly přes hory do Veděna, do Čečenska. Vojáci ze stanovišť kolem Botlichu nikoho nepouštěli ani do aulu Godoberi – v okolí se prý bojovalo. Měli nás tam vzít Avaři, s nimiž jsme letěli prázdným letadlem z Moskvy do Machačkaly. Avaři bydleli v Godoberi a v létě odjížděli do Ruska, kde se nechávali jako sezónní zaměstnanci najímat na práci na stavbách. Když z rádia vyslechli zprávy, že partyzáni z Čečenska přecházejí jejich hranice, nechali Avaři práce a vraceli se do aulu, aby bojovali proti vetřelcům. Cestou se mezi sebou hádali. Jeden si myslel, že by si měli na bazaru v Machačkale koupit zbraně, jiní dva tvrdili, že nemá smysl utrácet peníze, poněvadž zbraně určitě budou rozdávat místní úřady ve vsi.

S Avary jsme se však rozešli už v Botlichu. Vojáci pouštěli do vesnice jen lidi, kteří tam bydleli a mohli to prokázat nějakým dokladem. Ostatní cestující vraceli do městečka a stávalo se, že je posílali dokonce až do Machačkaly. Objevili se agenti tajné policie. Stáli na stanovištích u silnic, posedávali v hospodách, které navštěvovali místní obyvatelé i my příchozí. Zdánlivě bezcílně se potulovali křivolakými uličkami, postávali ve stínu stromů na náměstí před mešitou. Poslouchali, sledovali, chodili za lidmi, všude všechno zakazovali, požadovali, aby lidé ukazovali průkazy, propustky a povolení, na nichž ovšem nikdy nebylo dost kulatých, trojhranných a čtyřhranných razítek.

Přijeli jsme ve špatnou dobu a jinam, než bylo potřeba.

Jako obvykle.

Zpravidla jsem přijížděl moc pozdě a ne z té strany, odkud bylo potřeba.

S výjimkou šťastných obrátů osudu a předvídatelných událostí jsem se obvykle vydal na cestu, až když jsem slyšel, že se už něco důležitého stalo. Zůstával jsem hned od začátku pozadu a pak jsem se zoufale snažil dohánět promeškaný čas. Jen zřídka se podaří být svědkem něčeho od samého začátku až do konce, a ještě vzácněji všechno vidět z jedné i z druhé strany barikády, mít úplný obraz založený výhradně na vlastním pozorování a dojmech. Stanout těsně u magické neviditelné linie – a přitom ji nepřekročit –, která vyznačuje hranici mezi jevištěm a hledištěm, vidět zblízka tváře hrdinů dramatu, každou jejich grimasu, a slyšet nejen křik, ale i šeptání, všimnout si každého gesta. Být tak blízko jeviště, aby si člověk aspoň chvílemi připadal jako jeho plnohodnotný účastník dramatu, ale dost daleko, aby se mohl bezpečně stáhnout. Nenechat se jím strhnout a pohltit, nedopustit, aby nestydatá zvědavost na tu hrůzu proměnila diváka a kritika v hrdinu bez práva vrátit se do hlediště.

Rozhodnutí jet do Botlichu byla chyba, již se vědomě dopustili skoro všichni novináři. S čím mohl člověk počítat, když dorazil třetí nebo čtvrtý den do obleženého místa v zemi ovládané všemocnými byrokraty a bezduchými, brutálními agenty tajné policie? Partyzáni městečko nedobývali, zastavili se na jeho okraji. Nebylo tedy možné líčit drama dobývané tvrze ani triumf dobyvatelů. Jediným a nejdůležitějším argumentem pro Botlich bylo, že se válka odehrávala právě tady a že bylo poměrně snadné se sem dostat.

Věděl jsem, že jsem měl jet do Čečenska. Do Grozného, do Nových a Starých Atagů, a odtud se vrátit na východ, do hor, do Nožaj-Jurtu a Veděna, najít průvodce, kteří by mě přes průsmyk Charami převedli do partyzánského tábora. S nimi se zase bylo možné dostat na vrchol Oslího ucha, který byl z Botlichu viditelný, ale nedostupný, a kde se vedl skutečný boj – a tam se přesvědčit, jaký opravdu je, zažít ho na vlastní kůži.

Právě tak to udělal Ruslan, fotograf a kameraman. Zastihl partyzány v horách a stal se kronikářem jejich výpravy do Dagestánu. Já jsem seděl na druhé straně hory a hned vedle, na staré televizní obrazovce, jsem viděl, jak usmívající se a sebejistý Basajev rozdává partyzánům těžké zralé melouny. Jak se oblečený v polní bundě s arabskými nápisy na náramenících radí se svými veliteli, jak s nimi studuje mapy, a nakonec – jak jeho střelci ostřelují z děl vrtulníky, na obloze takřka neviditelné, a jak jásají: „*Allah akbar* – Bůh je veliký!“

Ačkoli Ruslan pracoval pro zahraniční agenturu, byl přece jen Čečenec. A do Čečenska se tenkrát nejezdilo jen tak. Po válce s Ruskem, zakončené nic nerozhodujícím příměřím, se země proměnila v nová Divoká pole¹, vymykající se veškeré kontrole a žijící bez jakýchkoli zákonů. Byla to země, kde ozbrojené gangy pro zisk nebo na pokyn patronů z Kavkazu a z Ruska pořádaly hony na lidi a unášely je kvůli výkupnému. Cizinci, tedy novináři, protože nikdo jiný sem nejezdil, byli obzvláště žádaným zbožím. Nejenže za ně bylo možné vyjednat nejvyšší cenu, ale jejich únosy nejúčinněji kompromitovaly ty čečenské politiky, kteří tvrdili, že Čečensko může existovat jako nezávislý, bezpečný a důvěryhodný stát.

Vypuknutí povstání u Botlichu udělalo z cesty do Čečenska ještě větší pokušení – a tím i větší riziko. Dalo se předpokládat, že v očekávání příjezdu cizinců obchodníci s živým zbožím zvýšili ostražitost a nastavili nové pasti. Aby se jim člověk vyhnul, potřeboval si najmout důvěryhodnou osobní stráž a platit za ochranu aspoň tak štědře, aby se nevyplatilo prodat svého hosta a dobrodince do zajetí.

Cesta do Botlichu přes Čečensko nejen prodloužila dobu cestování, ale také nezměrně zvyšovala náklady a riziko.

---

¹ Divoká pole (ukrajinsky Дике поле) je označení ukrajinských a jihoruských stepí mezi Donem, horní Okou a Dněstrem.

Když jsem se rozhodl přejít na druhou stranu barikády, mohl jsem se snadno dostat z hlediště rovnou na scénu. A tomu bylo potřeba se za každou cenu vyhnout. Chtěl jsem být blízko, to jistě, ale ne přímo uprostřed. Proto jsem se vydal do Botlichu, abych z kamenného tržiště slyšel výbuchy za horami a spokojil se pohledem na to, jak se šedý dým z explozí valí po zelených svazích a holých skalnatých útesech. Abych naslouchal válce a přihlížel jí.

Jednoho dne v poledne jsem v městečku narazil na nevelkou jednotku ruských vojáků. Svalnatí a snědí od slunce, větru a prachu, se znuděně potulovali úzkými uličkami a hasili žízeň potajmu prodávaným teplým pivem. Byli mezi nimi i Dima a Serjoža, Sibiřané, které jsem poznal předchozího dne na náměstí před mešitou.

Za rudého západu slunce si zajeli velkým nákladákem na trh, aby pro oddíl nakoupili skopové na šašliky, čerstvou zeleninu a ovoce. Čekali u auta na stánkaře, který se proplétal mezi stánky a sbíral u prodavačů peníze, aby mohl vrátit zpět na bankovku velké hodnoty, jakou tu v horách bývalo vidět zřídka. Vojáci pokuřovali cigarety opření o rozpálenou kabinu auta a v rozepnutých uniformách nonšalantně vystavovali zpoceně obličej chladným poryvům větru. K místním se chovali shovívavě, povýšeně, ale bez nepřátelství či pohrdání.

Dřív, než se prodavač stihl vrátit se zbytkem peněz posbíraných u stánků, bylo slyšet, jak Sibiřané říkají, že jejich jednotka má hned zítra za svítání zaútočit na Oslí ucho a na nižší horu o něco dál, které vojáci říkali Ponorka.

„Kdo tam jde, ten už se nevrací,“ řekl Dima, zadíval se kamsi před sebe a pro větší efekt potáhl z cigarety.

Sergej mezitím strčil stánkaři hrst zmačkaných bankovek a řekl mu, aby přinesl vodku. Prodavač se nervózně rozhlédl na všechny strany a zmizel mezi krámky. Na lavičce před mešitou pořád posedávali starci v kožešinových čepicích.